

Pesachim Sources 42

רמב"ם הלכות מעשר פרק ו הלכה ב

אין מדליקין בטבל טמא אפילו בחול ואין צריך לומר בשבת שנאמר את משמרת תרומותי מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמתה אף תרומה טמאה אין לך ליהנות בה אלא משעת הרמתה ואילך.

תוספות מסכת יבמות דף טו עמוד ב

לא יאכילנה כרשיני תרומה - והא דתנן (עירובין דף כו:) מערבין לישראל בתרומה דשרי בהנאה אר"ת דהיינו דוקא הנאה שאין של כילוי אבל הנאה של כילוי כגון להאכיל לבהמתו אסור וכן להדליקה ולהסיקה תחת תבשילו כדתנן במסכת תרומות (פי"א מ"י) מדליקין בשמן של תרומה במבואות האפילות ע"ג כהן ברשות כהן פי' כשיש שם כהן שצריך לאותה אורה דנר לאחד נר למאה אבל לא ברשות ישראל והא דאמר בכל שעה (פסחים דף לד.) אבא שאול גבל של בית רבי הוה והיה מחמם חמין בשמן של תרומה שנטמאה אמר ר"ת דהיינו לכהנים שבבית רבי וטעמא דלא אסור אלא הנאה של כילוי מפרש ר"י משום דדרשינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טמאה ואחת תרומה טהורה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך פירוש עיקר הנאתה דהיינו אכילה אף תרומה טמאה אין לך בה עיקר הנאה דהיינו הדלקה אלא משעת הרמה ואילך ומהכא יליף דאין מדליקין בטבל טמא ובטבל טהור נמי משמע גבי עובדא דרבי פנחס בן יאיר (חולין דף ז.) דאסור הנאה של כילוי היינו משום דהדר ילפינן תרומה טהורה מטמאה ולא כמו שפירש שם בקונטרס דכ"ש בטבל טהור דכל שכן לא הוי דטהור מטמא הוא דילפינן וכי היכי דילפינן לאסור טבל בהנאה של כילוי הכי נמי ילפינן לאסור זו בתרומה דמשעת הרמה לא הותרה אלא לכהנים ולא לישראל.

תוספות ישנים מסכת יבמות דף טו עמוד ב

(א) וה"ר משה תירץ דכל הנאות של תרומה מותרו לישראל רק להאכיל לבהמתו משום דהויא בכלל נפש כדדרשינן על כל נפשות מת לא יבא שומע אני אפילו נפש בהמה כשהוא אומר לאביו ולאמו וכו' משמע דבהמה הויא בכלל נפש ולהכי אמרי' הכא דהיכא שהפרה של ישראל אין להאכילה תרומה כדכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דבעינן שהנפש יהיה קנין כספו כשאוכל בתרומה:

שו"ת שאגת אריה החדשות סימן ז

כהן שמת לו וולד ספק אם עברו עליו שלשים יום ספק אם עדיין לא עברו עליו שלשים יום מהו שיטמאו לו אביו או אחיו כהן:

תשובה אף על גב דתניא בת"כ לבנו ולבתו כו' יכול אפילו נפלים ת"ל לאביו ולאמו מה אביו ואמו בני קיימא אף בנו ובתו בני קיימא יצאו נפלים וכתבו להא ברייתא הרי"ף בהלכות טומאה ושאר רבוותא ז"ל ומסיים הרא"ש הלכך אין כהן מטמא לקטנים אלא א"כ מת ביום ל"א ואם קים ליה שכלו חדשיו מטמא לו ע"כ וכן פסקו האחרונים ז"ל ביו"ד סי' שע"ד. והנה דבר זה למדו ז"ל מהא דאמר רשב"ג במסכת שבת פרק ר"א דמילה (דף קל"ו) כל ששהא למד יום באדם אינו נפל מדייקין מיני' הא לא שהה ספיקא הוי ואיפסקא התם הלכתא כוותיה ומ"מ הא דפסקין בדלא שהה דלמא נפל הוא אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא אזלינן בתר רובא ורוב וולדות אינן נפלים כמש"כ במקום אחר באריכות וא"כ הכא נמי מדאורייתא כהן מטמא לתינוק בן יומו דאזלינן בתר רובא אלא דרבנן גזרו שלא לטמא לנפל שלא שהה שלשים יום ולחוש למיעוטי דנפלים אי משום דמיעוטי דנפלים שכיחי וחשו רבנן למיעוט המצוי או משום שלא לבוא (להתיר) בערוה החמורה כמש"כ שם בשם התוספת ושאר רבוותא ז"ל (ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ועקרו חיוב טומאת קרובים דקים לן לה יטמא מצוה לחוש למיעוטא עד דשהא שלשים יום) א"כ בספק אם שהה שלשים יום (אם) לא הוה אלא ספיקא דרבנן וכל ספיקא דרבנן לקולא אזלינן וכיון דלא גזרו רבנן על ספק ומותר לטמא לספק שהא שלשים יום ממילא חייב לטמא לו שהרי מן התורה בתר רובא אזלינן אפילו בדלא שהה זזה נ"ל ברור. אלא שהרמב"ן מספק עלינו שכתב בתה"א (אהא שאמרו) הגאונים ז"ל דאבילות יום ראשון דאוריית' והקשו עליהם חכמי צרפת מהא דלא שהה שלשים יום באדם וקי"ל דהוה ספק נפל ואין מתאבלין עליו ואי אבילות יום ראשון דאורייתא וכי היכן מצינו שלא נחוש לרוב להחמיר בשל תורה ולילך אחר המיעוט להקל והשיב הרמב"ן ז"ל וזו שהקשינו למה הקילו בספק וולדות (נראה בעיני) שלא מפני ספק של דבריהם הקילו בהם אלא שכל ספק בן שלשים אין לבו של אדם דוה עליו ולא מקיים ביה ואחריתה כיום מר הלכך אינו מתאבל עליו ותניא בספרי יכול בבנו ובבתו הנפלים ת"ל לאביו ואמו מה אביו ואמו בני קיימא אף בנו ובתו בני קיימא יצאו בנו ובתו הנפלים שאינם בני קיימא ומינה דלגמרי מיעטנהו רחמנא מה אביו ואמו ב"ק יצאו נפלים ואין הולכין בהם אפילו אחר הרוב אלא כל שלא הוחזק בן קיימא אינו מטמא (לו) וכיון

שאינן כהן מטמא לו אין מתאבלין עליו דנפלים לאו משום ספיקא קא ממעט רחמנא דהא בנו הוא וודאי אלא (גזירת הכתוב) הוא שלא יטמא לנפלים ולמדו חכמים אבילות מטומאה וכן לענין אבילות עכ"ל הרי לפי דעתו ז"ל מיעט רחמנא לכל שלא שהה דלא אזלינן בתר רובא לענין טומאת כהן אלא דווקא אם הוא וודאי שיצא מספק (וכל הא) דמותר לכהן לטמא לו דדומיא דאביו ואמו בעינן שהם ודאין בני קיימא וא"כ בנידן שלנו שהוא ספק אם שהה ל' יום אין כהן מטמא לו דהוה ל' ספיקא דאורייתא כיון דבלא שהה וודאי אסור לכהן לטמא לו מן התורה ואין הולכין בתר רובא לענין נפלים לגבי טומאת כהן. אלא שאני תמה על הרמב"ן ז"ל דמנלן הא דלגמרי מיעט רחמנא בנו ובתו משום דדומיא דאביו ואמו בעינן שהם בני קיימא וודאי ואין הולכין בהם בתר רובא הא כיון דקי"ל דאזלינן בתר רובא מן התורה כדאמרינן בחולין (דף י"א) ואפילו בדיני נפשות שהתורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה מ"מ אזלינן בתר רובא וקטלינן ל' לגברא כדמסקינן בסנהדרין בפרק בן סורר ומורה (דף ס"ט) אלא רובא כוודאי (דאורייתא) וסמכינן עליו להקל ואפילו בדיני נפשות דיינינן ל' כוודאי א"כ סתם וולדות שלא שהה שלושים יום כיון דרוב וולדות לאו נפלים הם אזלינן בתר רובא ולא חיישינן למיעוטי ומותר לכהן לטמא לסתם וולדות דלא שהה ל' יום ולא מיעט רחמנא מהאי הקישא אלא שלא לטמא לוודאי נפל דסד"א נפלים נמי בנו ובתו הם ויטמא להם קמ"ל הקישא דדומיא דאביו ואמו בעינן שהם בני קיימא. אבל בסתם וולדות אף על פי שלא שהה ל' יום מ"מ כיון דרוב וולדות אינם נפלים ומן התורה אזלינן בתר רובא וכוודאי דמיא אפילו להקל (א"כ דסתם וולדות) הוה ל' כוודאי מחמת רובא דמיא לאביו ואמו דלא נפלים נינהו אלא מדרבנן החמירו לחוש למיעוטי דנפלים כל שלא שהה. וא"כ בספק שהה הוה ל' ספיקא דרבנן ואין כאן איסור טומאה וממילא שמחויב לטמא להם כיון דקי"ל לה יטמא מצוה ורבנן נמי לא גזרו על ספק שהה. וגדולה מזו נ"ל דאפילו בספק שקול אם וולד זה נפל או לא כגון בוודאי בן ח' וכגוונא דאיתא בפ' הערל (דף פ') דלכו"ע ספק נפל הוא מ"מ אם נטמא לו אביו או אחיו כהן אינו לוקה דדלמא בן קיימא הוא דלא חידש לן רחמנא בהאי הקישא דבנו ובתו לאביו ואמו אלא למעוטי וודאי נפלים דסד"א שמטמא להם דהא מ"מ אף נפלים בנו ובתו הם קמ"ל דומיא דאביו ואמו בעינן דלאו נפלים נינהו ומינה דספק נפל אינו אלא כשאר ספק איסורי דקיי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא לאיסורי בעלמא מחומרי ספיקא ואין לוקין עליו. ומה שדחקו לרמב"ן לומר כן הוא משום דקשי' לי דברי הגאונים דאבילות יום ראשון דאורייתא א"כ אמאי קא אמרינן שאינו מטמא בספק שהה. ומש"ה חידש לן דבעינן גבי טומאה וודאי ב"ק. ואפילו בתר רובא לא אזלינן. אבל שתי תשובות בדבר חדא דדברי הגאונים בזה דחו רוב רבוותא ז"ל וכמש"כ שם. ועוד הרי אפילו לדברי הגאונים אינו מוכרח לומר כן דהא איהו ז"ל תירץ להאי קושי' מטעמא דאין לבו של אדם דוה עליו ועוד שהרי בדעבד אם מת הבן בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה לכהן סמכינן אדרבנן דאמרי אף על פי שלא שהה בן קיימא הוא. אם כן אף בדלא שהה הוה ודאי ב"ק ואין לנו להחמיר אפילו בספק שהה אפילו להרמב"ן לענין טומאת כהן (והא שכתבתי בספק שקול דנפלים אין לוקין לכהן שנטמא לו בתשובה שאחר זו תראה למאי נ"מ) הלכך נ"ל דבספק שהה כהן מטמא לו כן נראה לי:

מנחת חינוך פרשת אמור מצוה רסד את א

ואכתוב לך כאן ענין הותרה או דחוי' שרציתי לכתוב אותו בסוף אך שהביא משך הענין מ"ש לעיל לדבר מזה כאן. ז"ל הר"מ פ"ב מה' אבל הט"ו הטומאה לקרובים דחוייה היא ולא הותרה לפיכך אסור לכהן להתטמאות במת אפי' בעת שמתטמא לקרוביו שנאמר לה יטמא ואינו מטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבי אלקט עצמות פלוני וכו' צריך לקברו בסוף בית הקברות ועיין כ"מ. והנה לא זכיתי להבין דברי רבינו הגדול בכאן דנראה מדבריו דאם היה הותרה טומאת קרובים היה רשאי לטמא למת אחר ג"כ ולא שמעתי מעולם ד"ז דכיון דהתורה התירה לו דבר זה יעשה דבר אחר אשר תוה"ק אסרתו דר"מ המבואר ביומא דשבת הותרה אצל קרבתות צבור היעלה על הדעת בשעה שמבעיר אש או שאר מלאכות לצורך הקרבתות יהיה מותר להבעיר אש ולעשות מלאכה לצרכו זה התירה התורה ובע"א אסרה תורה וכן מילה דקי"ל דהותרה מ"מ וכי מותר למול שלא בזמנו בשעה שהוא מל תינוק בזמנו ועוד ראיות אין מספר נלאיתי לכותבן שהוא פשוט לע"ד ואם כאן דוקא כיון שהוא מחולל באמת הדין כן אפי' אם מטמא למת אחר וכ"ש בשעה שמטמא לקרוביו מותר לכתחלה לטמאות לאחר כי הוא מחולל ולאחר שפירש שמוסיף טומאה ואסור א"כ אפי' מטמא לקרוביו והייתי אומר דהותרה מ"מ טומאת אחרים לא הותרה הכלל איני מבין ד' רבינו הר"מ. והנה דעת רש"י בברכות דף כ' דטומאת קרובים הותרה דהלא לא נכתב על הקרובים ובתוס' הקשו הא מילה ופסח ותמיד דד"ש אלמא שנקרא דחוייה ות' התוס' ק' רש"י בא"א. ובאמת איני מבין כוונת התוס' דכתבו דתמיד דחוייה היא והלא מבואר בפ' ביומא דמ"ו ע"ב דשבת הותרה בצבור רק טומאה דחוייה היא בצבור וכן גבי מילה ע' ש"ע יו"ד דעת רמ"א דהרבה מוהלים מותרים למול כמו קרבתות וע' בתשו' רמ"א ובש"א דמילה הותרה בשבת וע"ש דאף דהותרה אין לעשות חילול אחר יותר ממה שצריך כמ"ש אם הותר לזה מ"מ לא הותר לזה שא"צ. וע' יבמות שיטה דעליה הקשו התוס' דנילף דעדל"ת שיש בה כרת מיבום גופיה וע"ש שתירצו דא"א להתקיים העשה בל"ז והיינו דזהו המצוה ה"נ כאן דזה המצוה דא"א להתקיים בל"ז והוי הותרה ע"ש ואכ"מ שצריך אריכות גדול. ול"נ דהחילוק בין הותרה לדחוייה כמו בכ"מ כגון טומאה דהיא פלוגתא ביומא אי דחוי' או הותרה ומבואר שם בגמר' דלמ"ד הותרה אף שיש טהורים מ"מ לא מהדרין ועבדו טמאים נמי ואי אמרינן דחוייה מהדרין כי בקושי התירה התורה וכן גבי עדל"ת דהתורה דחתה אבל אם אפשר לקיים שניהם

אינו דוחה וסדין בלבן של צמר מלקי נמי לקי כיון דיכול לקיים שניהם העשה בלא דחיית הלאו וע"ש במנחות ד"מ בתוס' דכתבו דאף על פי שאפשר לקיים שניהם מ"מ כלאים בציצית שרי לגמרי ולא דחייה נראה דאי הוי דחייה במקום דאפשר לקיים שניהם לוקין על הדחייה ואם כן כאן נמי לשיטת הר"מ והתוס' דטומאה דחוייה היא בקרובים והר"מ שם בה"ו כתב דדחייה היא כדי שיתעסק עמהם כו' א"כ דוקא אם צריך המת להעסק אף דאיכא אחרים מ"מ ע"י התעסקות שלו יהי בכבוד יותר או שאר דברים אבל אם רוצה לטמאות בחנם אינו רשאי ואפשר דמלקי נמי לקי דהתורה לא התירה אלא מפני צורך המת ואם טימא עצמו בחנם הוי כמו שטימא עצמו אחר סתימת הגולל דלוקה כמבואר בר"מ שם אבל לדעת רש"י דהותר טומאת קרובים דל"ת לא נאמרה אצל קרובים והוי כמו ישראל שמותר לטמאות שלא לצורך כלל כי לא מוזהר כלל א"כ ה"נ כהן מותר לטמאות לקרוביו אפי' בלא צורך כלל ול"ד למ"מ דגם שם דעת רש"י דהותר מ"מ אם קרי ואחרים עונים אסור היינו דבכה"ג לא הוי מ"מ כלל. אבל קרובים מותר לטמאות בכ"ע. והנה הטור בסי' שע"ג ביו"ד כ' דמותר לטמאות לקרובים אפי' שלא לצורך ובב"י מביא בשם הרמב"ן דאיכא פלוגתא במס' שמחות וסובר ר"י בשם ר"ט דעד שיסתום הגולל ואח"כ אסור לטמאות דמשמע קודם שיסתום הגולל מותר אפי' שלא לצורך. ומביא בשם תה"ד דבשבת מותר לישב לשמור המת שלא יהי' מוטל בבזיון בדברי הרמב"ן מוכח דשרי אפי' שלא לצורך כלל. ומביא בשם תוס' בפסחי' ד"ט דשלא לצורך אסור ע"ש גבי שפחתו של מציק וגם מביא בשם תוס' שאנץ לאסור. ונר' דהתוס' לשיטתם בברכות דטומאת הקרובים רק דחוי' א"כ שלא לצורך כלל אסור והרמב"ן והטור סוברים כדעת רש"י דהותרה וא"כ אפי' שלא לצורך כלל מותר. ולפמ"ש גם הר"מ סובר בפ"י דדחוי' א"כ אסור לטמא שלא לצורך א"כ הר"מ והתו' ותוס' שאנץ בחדא שיטא קיימי. והנה בש"ע יו"ד סי' שע"ג מביא דעת הרמב"ן והטור בסתם והדיעה אחרונה דאסור שלא לצורך בשם י"א. וידוע הכלל דנ"ל עיקר דיעה א' ומביא אותו בסתם ולפמ"ש דהוא דעת הר"מ והתוס' לא הו"ל לפסוק כסברא הראשונה כיון דהר"מ והתוס' בחדא שיטה קיימי ע"כ נ"ל להחמיר מדינא באין צורך כלל רק לשמור נראה דאף לדעה זו שרי כל שהוא משום כבוד שלא יהי' מוטל בבזיון. ואיני מבין דעת רמ"א שכ' דזה דוקא לדעה הראשונה דנרא' דאף לדעה אחרונה שרי. אך מחמת דבתוס' שאנץ מבואר בל' דוקא לצורך קבורה או להביא לו ארון ותכריכים. ואפ"ל דל"ד אלא כל צרכו לשמור ושאר דברים.

והנה הר"מ פסק שם דאם טימא לאחר שנסתם הגולל לוקה והכ"מ הביא שם ממסכת שמחות וכן בב"י יו"ד הביא זה בשם הרא"ש בהלכות טומאה פלוגתא ר"מ סובר דכל אותו היום ר"ש אומר עד ג' ימים ור"י בשם ר"ט סובר עד שיסתום הגולל ומעשה כו' ואמרו לא יטמא והלכה כר"י משום ר"ט והנה עיקר פלוגתא אינו מובן כלל וגם לא נזכר בדברי ר"י בשם ר"ט דלוקין ולפמ"ש נ"חא דר"מ ור"ש סברי דטומאת קרובים הותרה לגמרי אם כן אפי' באין צורך כלל מותר לטמא ואם כן אפי' לאחר סתימת הגולל מותר כי לא נאמרה כלל האזהרה בזה אך דסברי דרבנן אסרו למר לאחר אותו יום ולמר לאחר ג' ימים ואפשר דהטעם דלמא הוא נחסר כמבואר בניזיר ע"כ אסרו חז"ל ור"י בשם רבי טרפון סברי דדחייה היא טומאת קרובים אם כן שלא לצורך לוקין ולאחר סתימת הגולל א"צ כלל למת א"כ לא דחי וממילא לוקין וע"כ פסק הר"מ לשיטתו דדחוי' היא דלוקין (מ"ש דר' שמעון סובר דהותרה אף דגבי טומאה בצבור ביומא ובסנהדרין סובר כ"ה שהתורה התירה איסור הוא רק דחוי' ע"ש מ"מ כאן דנאמרה בכתוב א' ט"ק הותרה כמבואר בפ"י בברכות בסוגיא שם ור"י שכתבנו שסובר דדחוי' היא אף שסובר בכ"מ שם ביומא ובסנהדרין דהותרה מ"מ סובר דהתור' לא התירה רק לצורך המת ויכול לסבור בכאן דדחוי' היא) אבל לשיטת רש"י דסובר דהותרה טומאת קרובים שהלאו לא נא' עליהם איני יודע למה יפסוק שאחר סתימת הגולל יתחייב מלקות הא הוא כמו ישראל ובודאי לא ס"ל בזה כר"י ולהר"מ נ"חא דפוסק כר"י. ודעת הטור דסובר אפי' שלא לצורך שרי לטמאות ופוסק דלאחר סתימת הגולל אסור צע"ק למה יהי' אסור ואפשר שהוא מדרבנן דלא כ' לוקה ואין דרכו לכתוב מלקות כידוע אבל הר"מ שסובר דלוקה נראה בודאי דאזיל לשיטתו דדחוי' היא. ולפי האמור נ"ל דלהסוברים טומאה הותרה בקרובים א"כ אם אשתו פסולה לו מדרבנן אין לוקין כי הוא א"ע אלא איסורא דרבנן דמה"ת משרי שרי אבל להסוברים דדחוי' היא ואם שלא לצורך לוקה א"כ האינדא דחכמים אסרו ואסור לטמאות א"כ אם טמא עצמו לוקה כמ"ש לעיל כי היא רק דחוייה ואם אין לצורך אסור כנ"ל נכון וברור בעזה"י. וכבר כתבתי במצוה הקודמת דלהר"ת דכהן אסור לטמאות לכלי מתכות שנגע במת ה"ה אם נגע הכלי במת עכו"מ אף שלעכו"מ עצמו שרי לטמאות להכלי אסור לטמאות והנחתי בצ"ע וגם כאן נראה דאם הוציאו הקרוב מן הבית ובבית יש כ"מ דאסור לכהן לטמאות או לאיזה כ"מ שנגע בקרוב ואם טימא לוקין ועדיף משם דשם האב שהכלי בא מתוכו מותר הכהן לטמאות א"כ אפשר לא יהיה הטפל חמור מן העיקר אבל כאן אם נא' דחוייה היא א"כ לגוף המת התור' דחתה לי' אבל שאר טומאות כגון כלים בודאי מוזהר וכמו הוא בעצמו אחר סתימת הגולל כמ"ש אך אם נא' דהותרה א"כ אפשר לא יהי' טפל חמור מן העיקר ומצד הסברא נראה דאסור אפי' אם נאמר הותרה כיון דלקרוב ג"כ יהי' זמן שיהי' אסור כגון לאחר ס"ה. אך לפמ"ש שם נא' הותר אין איסור מה"ת אף לאחר ס"ה וצ"ע אבל כ"ז שהקרוב בבית מותר דאפי' למת אחר מותר לטמאות בעודו מחובר לקרוביו כי הוא מחולל ואינו מוסיף טומאה על טומאתו או שמתעסק עם מתו והמת לבוש בגדים או הוא בגדים לדעת הראב"ד דבחיבורין הוא מה"ת אף בשאר כלים ואם נא' דיש שיטות שסוברים כראב"ד וכר"ת גם כן אפילו לשאר בגדים אסור לטמאות אך כ"ז דהוא מחובר למת אין איסור אבל בפ"י מקרובו אפשר דהוא מוזהר על כ"מ כמ"ש וצ"ע.

משנה מסכת אהלות פרק ז משנה א

[*] הטומאה בכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח כל העליות שעל גבה אפי' הן עשר טמאות היתה עלייה אחת על גבי שני בתים היא טמאה וכל העליות שעל גבה טהורות כותל שנית טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדין טהור מפני שטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם היה מקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הנוגע בה מכל מקום טמא מפני שהיא כקבר סתום סמך לה סוכות טמאות רבי יהודה מטהר:

חכמת שלמה מסכת פסחים דף ט עמוד ב

רש"י בד"ה שחולדה כו' וברדלס פותח טפח כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל דרש"י סבר שלא היא חלל חוריהן אלא פותח טפח דאי אינו פותח טפח הוי כסתום והוי בוקע ועולה ושמה הכהן עומד עליו אבל פתח החור שנכנס לבור אף רש"י מודה שאינו פותח טפח כמו שפירשו התוס' ודו"ק:

מהרש"א חידושי הלכות מסכת פסחים דף ט עמוד ב

בד"ה ספק גררוהו כו' דאי איכא פותח טפח מה מועלת גרירה והא פותח טפח מביא את הטומאה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לקיים פירש"י דהוה פותח טפח אלא שפתח החור במקום שנכנס לבור אינו פותח טפח כמו שכתב מהרש"ל וכדמוכח בתוס' סוף פרק בתרא דשבת דא"כ ה"ל קבר סתום ואפילו בפותח טפח על הטומאה בוקעת הטומאה ועולה כדמוכח בתוס' פרק המוכר פירות ע"ש:

תוספות מסכת בבא בתרא דף ק עמוד ב

ורומן שבעה - פירש רבינו שמואל כדי שיהא פותח טפח בארון שלא תהא הטומאה בוקעת ועולה ומטמא העובר על גביו שאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף יט: ושם) מדלגין היינו ע"ג ארונות כו' ומפ' התם טעמא משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ומיהו לא היה מועיל אלא לענין טומאה דאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא העובר עליהן כדאמר התם דגזרו עליהן ולא התירו אלא ללכת למקום מצוה לקראת מלכים ומפרש ריב"ם שהכוכין שלהם היו פתוחים מן הצד שהיו מניחין את המתים לתוכן דאילו היו סתומין היתה בוקעת טומאה ועולה ואדרבה יותר יש טומאה כשהוא פותח טפח כיון שהוא סתום דאילו לא היה פותח טפח לא היתה טומאה בוקעת ועולה אלא כנגדה והשתא כשהוא פותח טפח הוי כאילו כל ארכו ורחבו מלא טומאה ובוקעת ועולה אפי' שלא כנגד הטומאה והביא ראיה מדאמר בפ"ק (לעיל דף יב. ושם) פרץ פצימיו מטמא כל סביביו ומטמא במגע מן התורה הנוגע כל סביביו אף על פי שאין המת ממלא כל הבית כולו ומסתמא כמו כן יטמא על גביו אף על פי שיש פותח טפח ואין להאריך כאן

רמב"ם הלכות טומאת מת פרק כה הלכה ב

[ואם יש במקום הטומאה] טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו, והבית כולו טמא שהרי האהיל על הקבר. +/השגת הראב"ד/ והבית כולו טמא. א"א זה אינו אלא בשאין שם חלל טפח פנוי אבל יש שם חלל טפח פנוי אינו מטמא באהל וי"ל שמטמא כל סביביו ויש דברים מסייעים לזה מ"מ בשיש שם טפח פנוי אינו מטמא באהל ממעשה דר"א ברבי צדוק שהיו מהלכין על גבי ארונות של מתים דוק ותשכח. +

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ט עמוד ב

ואב"א ה"נ כיון שחולדה וברדלס מצויין שם ודאי גררום ההיא שעתא. אי אפשר לפרש ודאי גררוהו ואכלוהו דלכאורה משמע דתיכף לנפילה בא כהן והציץ וכדאמרן ספק גררוהו ההיא שעתא ולמה ליה לאדכורי ההיא שעת' אי לאו להאי טעמא ובשעה קלה אין לתלות דגררוהו ואכלוהו בלא שיעור אלא ודאי גררוהו לבד הוא דאמרין וכיון שכן על כרחין אית לן למימר דבהאי חור אין ביציאתו פותח טפח דאם איתא כי גררוהו נמי מאי הוי והא כל שיש בו פותח טפח מביא את הטומא' וכיון שכן תקשי לן דכל שאין ביציאתו פותח טפח אפי' יש בכניסתו פותח טפח טומאה בוקעת ועולה. אלא שאם אין בכניסתו פותח טפח הוי לה טומאה רצוצה ובוקע' ועול' כנגד מקו' הטומאה לבד ואם יש בו פותח טפח בוקע ועולה כנגד כל החלל. כדתנן במס' אהלות נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדין טהור מפני שהטומא' בוקעת ועולה בוקע' ויורדת ואם הי' מקום הטומאה טפח על טפח ברום טפח הנוגע בה מכל מקו' טמא מפני שהוא כקבר התהום.

תוספות רי"ד מסכת עבודה זרה דף מב עמוד א

(ג) וטהרה מפני שח' וברדלס מצוי' שם אי קשיא והא לא סגי דלא הוה בחור פתוח טפח כיון דגוררו את הנפל שם וכיון דהוה בי' פותח טפח אף על גב דגוררו את הנפל שם הרי הטומאה יוצא דרך החור ונכנסת לבור ויהיה הכהן טמא תשובה היכי אמרינן הכי הנ"מ בחור שבין שני בתים או בין בית לעליי' ששניהן מקורין והעומד באהל שניהם טמא אבל הבור דמגולה והכהן מאהיל עליו אין לומר כן שהרי אפילו אם הנפל עומד בתוך הבור ולא האהיל עליו ממש אלא על צד אחד של בור טהור הוא: [מהדו"ק]

בעל המאור מסכת פסחים דף ד עמוד ב

תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל כו' סוגיא דשמעתא כר' זירא דאמר בלחם משיירא ובקבוע הוי כמחצה על מחצה וצריך בטול שהוא מן התורה אבל בדיקה אינו צריך דספיקא דרבנן הוא ולקולא ודלא כרבא דלטעמיה אפי' ביטול לא צריך לעולם דהוי ליה תרי ספיקי אימר הוה אימר לא הוה ואם תמצא לומר הוה אימר אכלתיה וכיון דסוגיין כרבי זירא הלכתא כוותיה ויש מי שאומר מודה רבא בעכבר דודאי שיורי משייר.

חידושי הר"ן מסכת פסחים דף ט עמוד א

ואם תמצא לומר הוה אימר אכלתיה, וא"ת והא מדורות הגוים רשות היחיד נינהו ותנן במ' טהרות [פ"ו מ"ד] כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות וספיקי ספיקות ברשות היחיד טמא, י"ל דס"ל דלא דמיא לשאר ספיקי דאמאי אית לן למימר שיהא בו נפל ודמי לספק ביאה דאמרי' דספק ביאה טהור, א"נ י"ל דאימר אכילתיה אף על גב דלא הוי ודאי ממש, ספק הרגיל הוא וקרוב לודאי ומשום האי טעמא נמי הוה בעי למימר שיהא מוציא מידי ודאי, ואי ספק שקול היכי תיסק אדעתין למימר הכי, ובהא נמי מתרצה מאי דאמרינן לקמן לידע אם רוח הפילה אם נפל הפילה דאע"ג דספק ספיקא ברשות היחיד טמא והאי בור רשות היחיד הוא אפ"ה טהור לפי שגריר[ת] החולדה הוי ספק הרגיל.

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ט עמוד א

ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא חבר שמת. ה"פ ואין ספק הרגיל מוציא מידי ודאי כי האי דרגילו' הוא דחולדה כיון דאכלה לא משייר' וכי האי דרגיל הוא לעשר פירותיו מיד בשעת גמר מלאכה. והיינו דקא מייתי הני דחבר ובור ולא מייתי הנהו דפ"ק דחולין ודנדה ובפ' כל הצלמים מייתי הני דדכותה היא ובהא ניחא לי מאי דלא אהדר ליה אדמקשת לי חבר סייע לי מעם הארץ משום דמרגיל קא מקשה.

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף מא עמוד ב

אתמר: עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה - רבי יוחנן אמר: אסורה, רשב"ל אמר: מותרת. רבי יוחנן אמר אסורה, דהא לא בטלה; רשב"ל אמר מותרת, מסתמא בטולי מבטיל לה, מימר אמר: איהי נפשה לא אצלה, להווא גברא מצלה ליה? איתיביה ר' יוחנן לרשב"ל: וראש דגון ושתי כפות ידיו כרותות וגו', וכתוב: על כן לא ידרכו כהני דגון וגו'! אמר לו: משם ראייה? התם שמניחין את הדגון ועובדין את המפתן, דאמרי הכי: שבקיה איסריה לדגון ואתא איתיב ליה על המפתן. איתיביה: המוצא שברי צלמים - הרי אלו מותרין, הא שברי עבודת כוכבים - אסורין! לא תימא שברי עבודת כוכבים אסורין, אלא אימא הא צלמים עצמן אסורין, וסתמא כר' מאיר. ורבי יוחנן, מדר"מ נשמע להו לרבנן, לאו אמר ר' מאיר: צלמים אסורין, שברי צלמים מותרין? לרבנן עבודת כוכבים נמי, היא אסורה ושבריה מותרין! הכי השתא, התם אימר עבדום אימר לא עבדום, ואת"ל עבדום - אימר בטלום, עבודת כוכבים ודאי עבדוה, מי יימר דבטלה? הוי ספק ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואין ספק מוציא מידי ודאי? והתניא: חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות, אפילו הן בני יומן - הרי הן בחזקת מתוקנין; והא הכא דודאי טבילי, ספק עשרינהו ספק לא עשרינהו, וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי! התם ודאי ודאי הוא, דודאי עשרינהו, כדרכי חנינא חוזאה, דאמר רבי חנינא חוזאה: חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו. ואבע"א: (מעיקרא לא טבילי) ספק וספק הוא, [אפשר דעבד] כדר' אושעיא, דאמר: מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה, כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר. ואין ספק מוציא מידי ודאי? והתניא, אמר ר' יהודה: מעשה של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור, ובא כהן והציץ לידע אם זכר אם נקבה, ובא מעשה לפני חכמים וטיהרוהו, מפני שחולדה וברדלס מצוין שם; והא הכא דודאי הטילה נפל, ספק גררוהו ספק לא גררוהו, וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי! לא תימא הטילה נפל לבור, אלא אימא הטילה כמין נפל לבור. והא לידע אם זכר אם נקבה הוא קתני! ה"ק: לידע אם רוח הפילה אם נפל הטילה, ואת"ל נפל הטילה, לידע אם זכר אם נקבה. ואיבעית אימא: כיון שחולדה וברדלס מצוין שם, ודאי גררוהו.

תלמוד בבלי מסכת נדה דף טו עמוד ב

אמר רב שמואל משמיה דרבי יוחנן: אשה שיש לה וסת - בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה. אמר ליה רב שמואל בר ייבא לרבי אבא: אמר רבי יוחנן אפילו ילדה דבזיזא למטבל? אמר ליה: אטו ודאי ראתה מי אמר רבי יוחנן? אימר דאמר רבי יוחנן - ספק ראתה ספק לא ראתה, ואם תמצא לומר ראתה - אימא טבלה, אבל ודאי ראתה - מי יימר דטבלה? הוה ליה ספק וודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי. ולא? והתניא: חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות, אפילו הן בני יומן - הרי הן בחזקת מתוקנין. והא הכא, ודאי טבל, ספק מעושר ספק אינו מעושר, וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי! התם ודאי וודאי הוא - כדרב חנינא חוזאה, דאמר רב חנינא חוזאה: חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. ואיבעית אימא: ספק וספק הוא, וכדרבי אושעיא. דא"ר אושעיא: מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה, כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר. ואכתי, אין ספק מוציא מידי ודאי? והתניא: מעשה בשפחתו של מסיק אחד ברימון, שהטילה נפל לבור, ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר אם נקבה, ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו, מפני שחולדה וברדלס מצויים שם. והא הכא - דודאי הטילה נפל, ספק גררוהו ספק לא גררוהו, וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי! לא תימא הטילה נפל לבור, אלא אימא כמין נפל. והא לידע אם זכר אם נקבה קתני! ה"ק: ובא כהן והציץ בו לידע אם נפל הפילה אם רוח הפילה, ואת"ל נפל הפילה - לידע אם זכר אם נקבה. ואיבעית אימא: כיון דחולדה וברדלס מצויים שם - ודאי גררוהו.